

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Notesbog 4

Citation: Kierkegaard, Søren: "Notesbog 4", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 19*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2001 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-not4-txt-shoot-idc1d06398-a1af-44fa-8e84-68e17b0f9661.pdf> (tilgået 27. juli 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 19

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
[Læs CC0-erklæringen](#)

6te Foredrag.

d. 1 Dec:

Hume udviklede nu en fuldstændig Skepticisme, man kunde i alle Ting i det høieste bringe det til Sandsynlighed[,] og gjenemførte denne Livs Anskuelse ogsaa i Moral, der derved sank ned til Conveniens og i Religion, hvor da Xstd. især blev at forkaste deels fordi den som Historie, der laae langt borte (da al Historie bliver jo længere den gaaer tilbage desto vanskeligere at controlere og desaarsag desto usansynligere.) var usansynlig; deels fordi den som berettende Mirakler etc jo derved stred i høieste Grad mod Alles Erfaring. Han benægtede altsaa Almeengyldigheds og Nødvendigheds Realitæt og gjorde derved et Attentat paa al Sandhed.

Det er til denne Humeske Nægten af Causalitæten at Kant historisk knytter, og i hans *Kritik der reinen Vernunft* opstiller han det Spørgsmaal: hvorvidt der gives synthetiske Omdømmer a priori.

Kant historiske Betydning er udødelig ved hans Forhold til den foregaaende Metaphysik Denne antog nemlig, at naar jeg blot kunde tænke mig Sandheden, men Kant meente, at man først burde undersøge det Instrument, hvormed man vilde opfatte Sandheden. Dette var da en Opdagelse liig den copernicanske.

Han distinguerede mellem analytiske og synthetiske Omdømmer a priori. De første vare saadanne hvor Prædikatet blot indeholdt en Udvikling af hvad der laae i Subjektet fE Alle Legemer have Udstrækning; de sidste, hvor Prædikatet indeholdt noget derfra forskjelligt fE alle Legemer have Tyngde, ell. alle Legemer have en Aarsag.

Saadanne s.O. a priori gaves der nu i Naturvidensk. fE at enhver Ting har en Aarsag. Dette maatte enhver Naturforsker forudsætte, og det lærte ingen Erfaring ham; hele Mathematiken beroede derpaa. Idet man gik ud fra et Punkt som ikke er en Erfarings Gjenstand.

det Spørgsmaal altsaa hvorvidt gives der en apriorisk Erkjendelse ell. hvorvidt gives der en Videnskab, opløste sig i de tre, hvorvidt gives der en matematisk Videnskab, hvorvidt en Natur Videnskab og hvorvidt en Metaphysik. (de svare til Sands, Forstand, Fornuft)

Mathematik.

Naar jeg skal tænke mig en logisk Tankebestemmelse saa er der intet for Sandsningen ell. Anskuelsen, i

Mathematiken derimod er der noget for Anskuelsen og Sandsning og dog er det ikke for den umidd. Erfaring; thi den rene Cirkel erfarer jeg intetsteds, de matematiske Figurer ere vel Gjenstande for Sandsningen og dog ere de ikke Gjenstand for Sandsningen; de ere udvortes og dog ikke udv., M: er Læren om det Sandselige Ikke-Sandselige og det Ikke-Sandselige Sandselige. Men da disse ikke-sandselige Gjenstande dog tillige ere sandselige ere udv. maa jeg have et Medium i hvilket jeg fastholder dem, et Medium, der er sandseligt og dog ikke sandseligt og det er det rene Rum og den rene Tid. Disse aprioriske Anskuelse ligge nu til Grund for al Mathematik, men tillige for al Sandsning, Alt, hvad jeg opfatter, opfatter jeg gjenem Tid og Rum. Disse ere mine egne Tankebestemmelser, den Brille gjenem hvilken jeg nødvendigviis seer Tingen, enhver Ting jeg opfatter opfatter jeg gjenem Tid og Rum. K. nægtede saaledes ikke Objektet; men paastod kun at min Opfattelse deraf var betinget ved Tid og Rum, der var mine egne Tingen uvedkommende Tankebestemmelser. Hans Standpunkt bliver derfor Idealisme $\because$ Tænkningen bestemmer Alt, thi hvad Tingen er »an sich« det ved jeg ikke; den er tillige transcendental $\because$ den anerkjender sine Grændser. Han sagde nemlig at den Paastand, at vide hvorledes Sagen egl. var var transcendent $\because$ den oversprang Erkjendelsens nødvendige Begrænsning, derimod den Paastand, at vide, hvorledes vi nødvendig maa tænke os Tingen var tra[n]scendental. Vi har altsaa 3 Momenter 1) den aprioriske Anskuelse 2) den aposterioriske Erfaring; thi K. nægte[de] jo ikke den hele udenfor os liggende Verden 3) den ubekjendte Størrelse $x \because$ »ell. der Ding an sich.«, der drager sig igjenem hele Systemet.